

हिमसंस्कृतवार्ताः

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

पञ्चाङ्गम्

अद्य कालयुक्तः वि.सं. २०८१, कलियुगाब्धः
५१२५ हेमन्तऋतुः सूर्यदक्षिणायनम्
मार्गशीर्षकृष्णदशमी तिथिः
मार्गशीर्ष १० प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

पृष्ठ-3 वर्ष-4 अङ्क-25

1

नवम्बर 25, 2024

Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

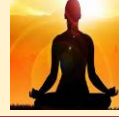
2 हिमाचले काङ्ग्रेसस्य भविष्यम् अनुभवति मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः

2 Kangana Ranaut: भाजपा-सांसद कंगानारणौत अवदत्- देशविघटनस्य वार्ता कुर्वता जनाः पाठं पाठितवन्तः

3 "एकाग्रता" [गुरुणां कथा] बोधकथा

इफ्फी- विशाखा नायर प्राप्तवती सर्वश्रेष्ठानायिकायाः पुरस्कारम्

हिमसंस्कृतवार्ताः- पञ्चपञ्चाशततमे अन्ताराष्ट्रीय चलच्चित्रमहोत्सवे 'क्रिएटिव माइण्डस ऑफ टुमारो, (सी.एम.ओ.टी)' इत्यस्य परिणामाः समुद्घोषिताः। समूह ग्रीन इत्यस्य गुल्लु चलच्चित्रं सर्वश्रेष्ठचलच्चित्रपुरस्कारं विजितवत्। तदर्थं हि इत्यस्मै पञ्चलक्षरूप्यकाणां पुरस्कारो प्रदत्तः। अस्यैव चलच्चित्रस्य पुष्पेन्द्रकुमारः सर्वश्रेष्ठ नायकस्य पुरस्कारं प्राप्तवान्। 'लवप्लिक्स सब्सक्रिप्शन' इति चलच्चित्रस्य विशाखा नायर सर्वश्रेष्ठा नायिकायाः पुरस्कारं प्राप्तवती।

संसदः शैत्यकालीनं सत्रं दिसम्बरमासस्य विंशतिः दिनांकं यावत् चलिष्यति- किरेनरिजिजुः

हिमसंस्कृतवार्ताः- संसदीय- कार्यमन्त्रिणा किरेन रिजिजु इत्यनेन उक्तं यत् संसदः शिशिरसत्रे कस्यापि विषये चर्चां कर्तुं सर्वकारः सज्जः अस्ति। नव देहल्यां सर्वदलीयोपवेशनानन्तरं पत्रकारैः सह वदन् रिजिजुमहोदयः विपक्षदलेभ्यः आग्रहम् अकरोत् यत् ते सत्रस्य समये लोकसभायाः राज्यसभायाः च सुचारुरूपेण कार्यं सुनिश्चितं कुर्वन्तु इति। सर्वदलीयसभायाः अध्यक्षत्वं रक्षामन्त्री राजनाथसिंह विहितवान्। अस्मिन् उपवेशने अनुप्राया पटेलः, एल. मुरुगन, सस्मित पात्रा, रामगोपालयादवः, प्रमोदतिवारी, जयरामरमेशः च उपस्थिताः आसन्। सत्रमिदं अद्य आरभ्य दिसम्बरमासस्य विंशतिः दिनांकं यावत् प्रचलिष्यति।

हिमसंस्कृतवार्ताः- केन्द्रीय ऊर्जामन्त्री मनोहरलालः नवीदिल्ली-नगरस्य प्रगतिमैदान-नगरे प्रचलिते भारत-अन्ताराष्ट्रीय-व्यापारमेलापके विद्युत्-मन्त्रालयस्य एनटीपीसी-मण्डपस्य च भ्रमणं कृतवान्। ऊर्जामन्त्रालयस्य मण्डपः भारतस्य ऊर्जासंक्रमणम् इत्यादिषु

मनोगतम् (मन की बात)- तकनीकिसंबद्धयुवभिः वृद्धानां रक्षणार्थम् अन्तर्जालीय- छद्म- प्रकल्पानाम् अवरोधनार्थम् आह्वानम्

हिमसंस्कृतवार्ताः- प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी तकनीकिसंबद्धयुवभिः वृद्धानां रक्षणार्थम् अन्तर्जालीय- छद्म- प्रकल्पानाम् अवरोधनार्थम् आह्वानं विहितवान्। सः उक्तवान् यत् सर्वकारे डिजिटल- अरेस्ट- इत्याख्यस्य कोऽपि प्रावधानः नास्ति इति। मनोगतम् इत्यस्य षोडशोत्तरैकशततमे प्रकरणे सम्बोधयन् प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदी सबलं प्रतिपादितवान् यत् वृद्धाः बाला च अन्तर्जालीय- छद्मप्रकल्पस्य सर्वाधिकारः ग्रस्ताः सन्ति। तेषां सुरक्षा सर्वेषां दायित्वम् अस्ति। प्रधानमन्त्री घोषितवान् यत् आगामिवर्षे स्वामीविवेकानन्दस्य द्विषष्ठ्योत्तर- द्विसहस्रतमवर्षस्य जन्मदिवसावसरे दिल्लीनगरे 'विकासभारतयुवानेतासंवादस्य आयोजनं भविष्यति। स्वामी विवेकानन्दस्य जन्मदिवसस्य स्मरणार्थं देशे प्रतिवर्षं जनवरी मासस्य द्वादशदिनाङ्के युवादिवसः आचर्यते। ग्राम- खण्ड- जनपद- राज्येभ्यश्च चिताः एतादृशाः सहस्रद्वयं युवकाः भारत-मण्डपे संवादार्थं समागमिष्यन्ति। प्रधानमन्त्री केषाञ्चन

युवानाम् उदाहरणं दत्तवान् ये समाजाय निःस्वार्थभावेन कार्यं कुर्वन्ति, अन्येभ्यः अपि प्रेरणाम् यच्छन्ति। अद्यतनविदेशभ्रमणानां स्मरणं कुर्वन् प्रधानमन्त्री मोदी भारतीयमूलस्य जनाः भारतीयसंस्कृतेः संरक्षणं प्रचारे च सहाय्यं कुर्वन्ति इति अवदत्। गुयानादेशे एकः 'मिनी इण्डिया' निवसति इति तथ्यं निर्दिश्य अस्ौ उक्तवान् यत् गुयानादेशे भारतीयमूलस्य जनाः प्रत्येकस्मिन् क्षेत्रे देशस्य नेतृत्वं कुर्वन्ति। तेनोक्तं यत् प्रथमवारम् उपनिषदानां स्लोवाकभाषायाम् अनुवादः विहितः। प्रधानमन्त्रिणा उक्तं यत् भारतस्य प्राचीन- सागरीय- क्षमतया सम्बद्धानां प्रमाणानां संरक्षणार्थं देशे अपि अभियानं प्रचलति। प्रधानमन्त्री मोदी उक्तवान् यत् "एक पेड़ माँ के नाम" अभियानेन केवलं पञ्चमासेषु एव शतकोटिवृक्षरोपणस्य महत्त्वपूर्णं कार्यं सञ्चल्यते। अस्मिन् अभियाने देशस्य सर्वेभ्यः भागेभ्यः जनाः भागं गृहीतवन्तः इति ज्ञात्वा प्रधानमन्त्री प्रसन्नः अभवत्।

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी नवदेहल्याः भारतमण्डपे अन्ताराष्ट्रीय-सहकारी- गठबन्धनस्य वैश्विक- सहकारीसम्मेलनस्य उद्घाटनं करिष्यति

हिमसंस्कृतवार्ताः- नवदेहली प्रधानमन्त्री अवसरेऽस्मिन् सः पञ्चविंशत्युत्तर नरेन्द्रमोदी नवदेहल्याः भारतमण्डपे द्विसहस्रतमवर्षस्य अन्ताराष्ट्रीयसहकारी- अन्ताराष्ट्रीय- सहकारी- गठबन्धनस्य वर्षस्य स्मारकडाकपत्रस्य विमोचनं वैश्विकसहकारीसम्मेलनस्य उद्घाटनं विधास्यति। प्रायः त्रिसहस्राधिकाः विधास्यति। आभेयस्य वरते यत् भारतस्य प्रतिनिधयः कार्यक्रमेऽस्मिन् भागं गृह्णन्ति। तावत् इदं सम्मेलनं प्रथमं वारं आयोज्यते।

प्रगतिमैदान-नगरे प्रचलिते भारत-अन्ताराष्ट्रीय-व्यापारमेलापके केन्द्रीय ऊर्जामन्त्री मनोहरलालः

प्रमुखविषयेषु केन्द्रीकृत्य ऊर्जासुरक्षां भवति। एतत् ग्रामीणावासस्य विषये सुनिश्चित्य राष्ट्रस्य स्थायि-भविष्यं प्रति क्रान्तिकारीदृष्टिकोणं प्रदाति तथा च स्थायित्वस्य शून्यकार्बन-उत्सर्जनस्य च प्रति कम्पन्याः प्रतिबद्धतां प्रदर्शयति। मिडियासमीपं वदन् लालमहोदयः अवदत् यत् प्रतिवर्षं व्यापारमेलायां विद्युत्विभागः विद्युत् उत्पादनं, वितरणं, संचरणं च विषये निर्माणे तापविद्युत्संस्थानानां प्रायः ८० जनां शिक्षितुं एकं स्तम्भं स्थापयति। प्रतिशतं भस्माधारित-उत्पादानाम् उपयोगः

सुभाषितम्
धर्म एव हतो हन्ति
धर्मो रक्षति रक्षितः।
तस्माद्धर्मं न त्यजामि
मा नो धर्मो हतोऽवधीतः॥

अर्थात्- जो पुरुष धर्म का नाश करता है, उसी का नाश धर्म करता है और जो धर्म की रक्षा करता है, उसकी धर्म भी रक्षा करता है। इसलिए मारा हुआ धर्म कभी हमें न मार डाले, इस भय से धर्म का हनन अर्थात् त्याग कभी न करना चाहिए।

प्रतिदिनं नवीनतमं हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकवार्तापत्रं प्राप्तव्यं 7876636263 Whatsapp संख्या मध्ये नमो नमः लिखन्तु

To get the latest himsanskritvartah Daily Sanskrit Newspaper every day, write Hello on 7876636263 Whatsapp number

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

राष्ट्रपतिः द्रौपदी मुर्मू हुतात्मदिवसमुपलक्ष्ये गुरुतेगबहादुरं प्रति श्रद्धाजलिं समर्पितवती

हिमसंस्कृतवार्ताः- राष्ट्रपतिः द्रौपदी मुर्मूः, उपराष्ट्रपतिः जगदीपधनखडः च हुतात्मदिवसमुपलक्ष्ये गुरुतेगबहादुरं प्रति श्रद्धाजलिं समर्पितवन्। एकस्मिन् सामाजिक अन्तर्जालीय पटले राष्ट्रपतिः अब्रवीत् यत् गुरुतेग बहादुरः एकः महान् आध्यात्मिक मार्गदर्शकः, सत्यनिष्ठ देशभक्तः च आसीत्। यः प्रेमस्य एकतायाः भावनां सुदृढीकृतवान्। उपराष्ट्रपतिः अवीचत् यत् मानवतायाः मौलिकाधिकाराणां संरक्षणार्थं तस्य अद्वितीयं योगदानमस्ति।

हिमाचले काङ्ग्रेसस्य भविष्यम् अनुभवति मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुकुव्

हिमसंस्कृतवार्ता: शिमला। सङ्घटनस्य निर्माणस्य सज्जतां कुर्वतः काङ्ग्रेसपक्षेण द्विपक्षीय-कार्यकर्तृत्वं वर्धितम्। संस्थायाः प्रदेशाध्यक्षा काङ्ग्रेस-उच्चाधिपत्यात् प्राप्तैः आदेशैः सक्रिया अस्ति, तत्रैव मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुकुव् स्वयमेव राज्यसर्वकारस्य पक्षतः मण्डलानां सुदृढीकरणस्य दायित्वं स्वीकृतवान् अस्ति। मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुकुव् अधुना एकैकं सर्वेषां मण्डलानां भावान् गृह्णाति। एतेषु जनपदेषु सङ्घटनस्य सुदृढीकरणस्य, सर्वकारेण क्रियमाणानां जनकल्याणकार्याणां त्वरितीकरणस्य विषये च चर्चा आरब्धा अस्ति। वस्तुतः मुख्यमंत्री पूर्व काङ्ग्रेस-सङ्घटनस्य अध्यक्षः आसीत्, तस्य अनुभवस्य आधारेण सः मण्डलेषु दलनिर्माणसम्बद्धेषु विरहनेतृभिः सह परामर्शं कुर्वन् अस्ति। मुख्यमंत्री प्रथमं बिलासपुरस्य सभां कृतवान् आसीत् अथुना सः मण्डी-समागमम् आहूतवान्। रविवारे मुख्यमंत्रीनिवासस्थाने ओकोवरे आयोजिते अस्मिन् सत्रे काङ्ग्रेसनामपत्रेण मण्डीतः निर्वाचनं

मुख्यमन्त्रिणः समक्षं प्रस्तुतवन्तः। अस्मिन् सत्रे राज्ये काङ्ग्रेससर्वकारस्य निर्माणान्तरं विगतवर्षद्वयात् मण्डीमण्डले यानि कार्याणि स्थगितानि सन्ति तेषां विषये विस्तृतचर्चा अभवत्। मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुकुव् इत्यस्मै अपि नेतारः उन्नयनस्य परामर्शान् प्रदत्तवन्तः।

मण्ड्यां सङ्घटनं सुदृढं भविष्यति- मुख्यमंत्री

मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुकुव् अवदत् यत् मण्डीनेतृभिः सङ्घटनस्य सुदृढीकरणस्य विषये चर्चा कृता अस्ति। भविष्ये मण्डलात् बलवन्तः जनाः अग्रे आनयिष्यन्ते। नरचौक- चिकित्सा- महाविद्यालयस्य विषये शीघ्रमेव सर्वकारः निर्णयं करिष्यति। सः अवदत् यत् नरचौक- चिकित्सामहाविद्यालये याः समस्याः सन्ति तासां समाधानार्थं पूर्वभाजपासर्वकारेण कोऽपि निर्णयः न कृतः। अस्य कारणेन मण्डीमण्डलस्य जनैः हानिः सहनीया भवति। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारः विधवामहिलानां बालकानां शिक्षणार्थं योजनाम् आनयति। मण्डीजनपदस्य जनान् मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुकुव् विषये अवगतं कर्तुं आवश्यकता वर्तते, तस्य निर्देशाः अपि सर्वेभ्यः नेतृभ्यः दत्ताः सन्ति।

Kangana Ranaut: भाजपा-सांसदः कंगनारणौत अवदत्- देशविघटनस्य वार्ता कुर्वतां जनाः पाठं पाठितवन्तः

हिमसंस्कृतवार्ता: - कुल्लूः। भाजपायाः सांसद कङ्गनारणौत अवदत् यत् ये देशविघटनस्य विषये वदन्ति स्मः तेभ्यः जनाः उपयुक्तं पाठं पाठितवन्तः। सा महाराष्ट्र-विधानसभानिर्वाचनस्य उल्लेखं कृतवती, यत्र तस्य दलनेतृत्वेन महायुतिगठबन्धनेन काङ्ग्रेसनेतृत्वस्य एम. वी. ए. इति सङ्घटनं जपराजितम्। प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः नेतृत्वस्य प्रशंसाम् कुर्वन्ती अभिनेत्री- राजनेत्री अवदत् यत् सः देशस्य उद्धाराय जातः, सः अजेयः इति मन्यते। नवदिल्लीं प्रति प्रस्थानात्पूर्वं भुन्तरविमानस्थानके पत्रकारैः सह भाषमाणेण रणौत अवदत् यत् महाराष्ट्रस्य जनाः विकासाय, स्थिरसर्वकाराय च मतदानं कृतवन्तः। महायुत्याः निर्वाचनसफलतायाः कृते मोदी इत्यस्मै अभिनन्दनं कृत्वा महाराष्ट्रस्य अग्रिमस्य मुख्यमन्त्रिणः निर्णयः भाजपाशीर्षनेतृत्वं करिष्यति इति उक्तवती। मण्डी-सांसद अवदत् यत् प्रचारकाले सा दृष्टवती यत् प्रत्येकं बालकः मोदी- मोदी- घोषान् उत्थापयन्ति स्म। भाजपा एका कार्यमुद्रा अर्थात् ब्राण्ड अस्ति अद्य भारतस्य जनाः अस्मिन् विश्वासं कुर्वन्ति।

इंडस वैली विद्यालये क्रीडाप्रतियोगिता

मोतिहारीनगरस्य कुणालः कौशिकः

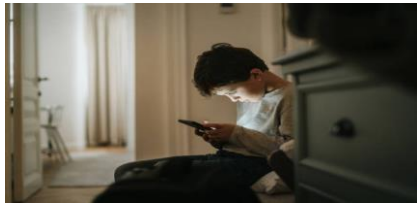
सीतामढ़ी / रायपुर। इंडसवैली विद्यालये अस्मिन् वर्षे त्रिदिवसीय क्रीडाप्रतियोगितायाः आयोजनं कृतम्। प्रतिवर्षमिव बालकाः उत्साहेन भागं गृहीत्वा पदकानि क्षणानि च प्राप्तवन्तः। विद्यालयस्य अध्यक्षः पवनः कुमारः चौधरीः नानपुराखण्डस्य शिक्षाधिकारी श्री हरि चंद्र रायः, विद्यालयस्य निर्देशकः विवेककुमार चौधरीः बालकानां मध्ये बहु उत्साहं वर्धितवन्तः। अस्मिन् विद्यालये सर्वदा किमपि प्रचलति, एकस्मिन् एव समये शिक्षणं च भवति अस्मिन् त्रिदिवसीयक्रीडास्पर्धायां शिक्षकानां अपि पूर्णं समर्थनम् अस्ति।

आईपीएल इत्यस्य कृते युजवेंद्र चहलः 18 कोटिरूप्यकेषु क्रीतवान्

हिमसंस्कृतवार्ता:- जगदीश डाभी (मुम्बई) आईपीएल (IPL) 2025 इत्यस्य कृते महत् क्रयणं निरन्तरं वर्तते। अस्मिन्क्रयणे युजवेंद्रचहलः १८ कोटिरूप्यकेषु विक्रीतवान् अस्ति। युजवेंद्र चहलः क्रयणे विक्रीतस्य महत्तमः भारतीयः गेन्दकः अभवत्। अथुना यावत् युजवेंद्रः आईपीएल-क्रीडायां अनेकेषु दलेषु क्रीडितः अस्ति। गतसत्रे युजवेंद्रः राजस्थानरॉयल्स-दलस्य कृते क्रीडितः। अस्मिन् समये युजवेंद्रचहलः पञ्जाबकिङ्ग्स्-दलस्य कृते क्रीडितः। पञ्जाब-किङ्ग्स्-क्लबः आईपीएल-२०२५-क्रीडायाः महत् क्रयणे युजवेंद्र-चहलं १८ कोटिरूप्यकेण क्रीतवान्।

मोबाइल दूरभाषस्य दुष्प्रभावाः

अत्यधिकं मोबाइल उपयोक्त्रं निद्रां हरोति, व्यक्तिगतं सम्बन्धं च प्रभावितं करोति। यद्यपि मोबाइल दूरभाषा अस्माकं जीवनं सरलं कृतवती, तथापि तस्य अत्यधिकं प्रयोगः अनेकानां रोगाणां कारणं जातः। अत्यधिकं स्मार्टफोन प्रयोगेन जनाः अथुना नेत्रेण दाहं, अनिद्रां, खुजिलम्, सर्वाङ्कलं, मांसपेशिषु पीडां, चिडचिडत्वं, तथा अवसादं इत्यादीनां विकाराणां शिकाराः भवन्ति।

शिमला जनपदे कृतं सर्वेक्षणम्

शिमला जनपदे कृते अस्मिन् सर्वेक्षणे 400 व्यस्कजनाः सम्मिलिताः। तेषु 23 प्रतिशतं जनाः अनिद्रायाः समस्यां सूचितवन्तः। 15.3 प्रतिशतं जनाः अवसादेन चिडचिडत्वेन च ग्रस्ताः अभवन्। 50 प्रतिशतं जनानां नेत्रयोः दाहं, खुजिलम्, बारं बारं अश्रुपातं च दृश्यम्। 97.3 प्रतिशतं जनाः व्यक्तिगतं मोबाइलं उपयुज्यन्ते। तेषु 42.3 प्रतिशतं जनाः

प्रतिदिनं 3-4 घण्टे मोबाइलं प्रयुञ्जते। 21.3 प्रतिशतं शिरःशूलं, 10.3 प्रतिशतं सर्वाङ्कलं, तथा 7.8 प्रतिशतं मांसपेशिषु पीडां अनुभवन्ति।

व्यक्तिगत सम्बन्धेषु प्रभावः

मोबाइल दूरभाषस्य अत्यधिकं प्रयोगः पारिवारिकं व्यक्तिगतं च सम्बन्धं अत्यन्तं प्रभावितं करोति। 68.5 प्रतिशतं जनाः परिवारस्य सह समयं व्यतीतयन्तः अपि मोबाइलं उपयुज्यन्ते। 77.8 प्रतिशतं जनाः शय्यायां गत्वा रात्रौ अपि मोबाइलं चालयन्ति।

ग्रामे अधिकः प्रयोगः

शहरीयक्षेत्रे 55.3 प्रतिशतं जनाः द्वयोः घण्टाभ्यः अधिकं कालं मोबाइलं चालयन्ति। ग्रामीण क्षेत्रे तु एषः संख्या 70.4 प्रतिशतं अस्ति। शहरीयक्षेत्रे 56 प्रतिशतं जनाः शैक्षणिकं प्रयोजनं प्रति मोबाइलं उपयुञ्जते। ग्रामीयक्षेत्रे तु एषः संख्या 40.4 प्रतिशतं अस्ति।

दुष्प्रभावानां नियंत्रणाय उपायाः

मोबाइलदोषानां नियंत्रणाय जागरूकता नीतिशास्त्रीयं च उपायं आवश्यकं। नेत्ररक्षणाय 20-20-20 नियमं (प्रत्येकं 20 निमेषे, 20 क्षणं, 20 पादं दूरं पश्यतु) अनुसर्तव्यम्। शरीरव्यायामं कृत्वा समस्याभ्यः विमोचनं संभवम्।

डॉ. रामलाल शर्मा, विभागाध्यक्ष, आईजीएमसी

रामनगर-महाविद्यालये हर्षोल्लासेन समाचरितः एनसीसी दिवसः

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. मूलचन्द्रशुक्लः, रामनगरम्। पीएनजी राजकीय-स्नातकोत्तर-महाविद्यालय- रामनगरस्य एनसीसी द्वारा एनसीसी दिवसः हर्षोल्लासेन समाचरितः। एनसीसी 79 एवञ्च 24 यूके बटालियन इत्यनयोः विभिन्नाः सांस्कृतिक-कार्यक्रमाः समायोजिताः। प्रभारी प्राचार्य प्रो.अनीता जोशी इत्यनया कार्यक्रमस्य आध्यक्ष्यं निर्वृढम्। अनया समस्त-एनसीसीविद्यार्थिभ्यः (कैडेट्स) एनसीसी-दिवसस्य वर्धापनानि प्रदाय तेषां/तासाञ्च समुज्ज्वलभविष्यस्य कामना अभिव्यक्ता। मुख्यातिथिः उत्तराखण्ड-विद्यालयशिक्षा- परिषदः सचिवः विनोद प्रसाद सिमल्टी वर्यः राष्ट्रनिर्माणे यूनां भूमिका इत्यस्मिन् विषये स्वविचारान् प्रकटयति। सः एनसीसी विद्यार्थीनां कृते (कैडेट्स) एनसीसी इत्यस्य लाभान् उद्दीर्य तेभ्यः राष्ट्रसेवायै च प्रेरयति। 79 बटालियन इत्यस्य एएनओ लेफ्टिनेंट (डॉ.)डी.एन. जोशी महोदयेन व्यक्तित्वविकासे एनसीसी इत्यस्य भूमिकाविषयिणी वार्ता विस्तीर्यते। 24 यूके बटालियन इत्यस्य एएनओ लेफ्टिनेंट (डॉ.) कृष्णा भारती महोदया एकता- अनुशासनयोर्धारणाय युवजनान् आह्वयति। सांस्कृतिककार्यक्रमेषु कवितापाठः, समूहनृत्यम्, एकल नृत्यम् इत्यादयः प्रस्तुताः। कैडेट आकांक्षा, दिव्या च एनसीसी-दिवसे स्वविचारान् व्यक्तिकुर्वन्त्यौ कवितापाठञ्च कृतवत्यौ। पूर्वछात्रा (कैडेट) रचना परिहारः राष्ट्रसेवायां तत्पराणां सैनिकानां जीवनोद्दिश्य स्वरचितकवितावाचनं कुरुते। एकलनृत्ये ममता नेगी सचिनभारद्वाजः च लोकनृत्यं प्रस्तुतवन्तौ। समूहनृत्ये आकाशः, हर्ष कुमारः, अरमानः, तनिष्का, आशा, नेहा, राशि इति विद्यार्थिनः लोकसंस्कृतेः वातावरणं निर्माय दर्शकान् मन्त्रमुग्धवत् अकुर्वन्। तत्रैव भावना मेहरा, सिमरन, भावना, गायत्री, शीतलः, खुशी च इत्येसां प्रस्तुतयः करतलध्वनिना पुरस्कृताः। अस्मिन्नवसरे विद्यार्थिनः (कैडेट्स) प्राचारेण मुख्यातिथिना च सम्मानिताः। तत्र एनसीसी स्थापनादिवसोपलक्ष्ये रक्तदानकर्तारः आकाश कुमारः, कुनाल सिंह सैनी, करन कोहली चेति त्रयः छात्राः प्रमाणपत्रपुरस्सरं सम्मानिताः। नमामि गंगे इत्यत्र स्वविशेषावदानकर्तारः छात्राः सुमितः, पारूलः, हिमांशुः मुकेश रावतः च एते प्रमाणपत्रादीनि प्रदाय सम्मान्यन्ते। कार्यक्रमे शोधाधिकारी मनीष सुयालः, डॉ. अरुणा पाण्डेया, विजयसिंहः, प्रकाशचन्द्रः, मदनभारती इत्यादयश्च उपस्थिता आसन्। सक्षम चौहानः, श्रेया रावतः, ज्योति सती, सुमितः, खुशी, ज्योतिः, सुरजः, मनोजः, महकः, आशुः ज्योतिराणा इत्यादयश्च विशेषसाहाय्यमकुर्वन्। कार्यक्रमस्य सञ्चालनम् एनसीसी (कैडेट) तनुजा जोशी इत्यनया विहितम्।

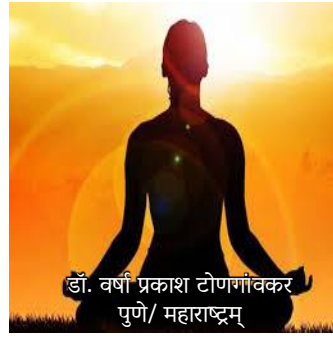
डॉ. विवेकः, जोगिरनगरम् सामान्यज्ञानम्

प्रश्नः 1. बांग्लादेशदेशस्य राजधानी का?
उत्तरम्- 'ढाका'।
प्रश्नः 2. नेपालदेशस्य राजधानी का?
उत्तरम्- 'काठमांडू'।
प्रश्नः 3. पाकिस्तानदेशस्य राजधानी का?
उत्तरम्- 'इस्लामाबाद'।
प्रश्नः 4. चीनदेशस्य राजधानी का?
उत्तरम्- 'बीजिंग'।
प्रश्नः 5. म्यांमारदेशस्य राजधानी का?
उत्तरम्- 'ने पी ताँव' (Nay Pyi Taw)।

संस्कृतज्ञानम्

प्रश्नः 1. श्री + ईशः इति पदस्य सन्धिः किम्?
उत्तरम्- श्रीशः।
प्रश्नः 2. 'ए' इत्यस्य उच्चारणस्थानं किम्?
उत्तरम्- कण्ठतालुः।
प्रश्नः 3. 'घनश्यामः' (घन इव श्यामः) इत्यत्र कः समासः?
उत्तरम्- कर्मधारय समासः।
प्रश्नः 4. 'गिरिषु' इत्यस्य पदपरिचयं देयम्।
उत्तरम्- पुल्लिङ्गः, गिरिशब्दः सप्तमीविभक्तिः बहुवचनम्।
प्रश्नः 5. संस्कृते समयः '03:45' भवति।
उत्तरम्- पादोनचतुर्वादनम्।

“एकाग्रता” [गुरुणां कथा] बोधकथा

डॉ. वर्षा प्रकाश टोणगाँवकर
पुणे/ महाराष्ट्रम्

अयस्करः स्वकार्ये एतादृशः मग्नः आसीत् यत् सः न जानाति यत् समीपे कोऽपि स्थित इति। गुरुणा शिष्याय सङ्केतः कृतः यद् अग्रे गमनं करणीयम् इति। अग्रे गमनार्थं गुरुणा शिष्यं सङ्केतः कृतः। तौ किञ्चित् दूरं अगच्छताम् तदा एकचर्मकारः पादत्राणनिर्माणे व्यस्तः आसीत्। सः चर्मणः अकुन्तत्, तत्क्षणं सीवनमपि अकरोत्। सः कौशल्येन तस्य कार्यं करोति स्म। अत्यंतकुशलतयाः तस्य कार्यं प्रचालितम्। शिष्यः गुरोः इच्छां ज्ञातुम् असमर्थः। मार्गे गमनसमये गुरु शिष्यं उक्तवान्- वत्स! मम समीपे स्थित्वा तं शास्त्राध्यायनं तु कृतं किन्तु व्यावाहरिकज्ञानस्य शिक्षा अवशिष्टा आसीत्। अद्य त्वं त्रयान् पुरुषान् अवलोकितवान्, ते स्वकार्ये मग्नः आसन्। वयं तत्रैव तिष्ठन्तः किन्तु ते अत्र तत्र न अपश्यन्। कार्याय एतादृशी एकाग्रता आवश्यकी। तदैव मनुष्यं सफलो भविष्यति।

“आचार्यात् पादमेकं
स्यात् पादं
सब्रह्मचारिभिः।
पादं तु मेधया ज्ञेयं शेषं
कालेन पच्यते।।”

संस्कृतविद्यास्थानानि--३१ सामवेदस्य आरण्यके

ॐ भूर् भुवः स्वः तत् सवितुर् वरेण्यम्।

भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् ॥

१) तलवकार-आरण्यकम्- एतत् सामगानस्य आध्यात्मिकी, सामवेदस्य जैमिनीयशाखासम्बद्धम् आधिभौतिकी, आधिदैविकी च व्याख्या आरण्यकम्। एतस्मिन् चत्वारः अध्यायाः कृता अस्ति। चतुर्थाध्यायस्य दशमः अनुवाक् एव प्रसिद्धं तलवकारोपनिषद् अथवा केनोपनिषद् अस्ति। आरण्यके आगताः प्रमुखाः विषयाः एवम्-
√ ओङ्कारः तथा गायत्री- ओम् इति परमं ज्ञानम्। तद्बद्धेः कारणम् अस्ति। तस्मात् गायत्री समुत्पन्ना। गामत्र्या एव प्रजापतिः इतरे देवा अपि अमृतत्वं प्राप्नुवन्। तदेतदमृतं गायत्रम्। एतेन वै प्रजापतिरमृतत्वमगच्छत्। एतेन देवाः। एतेन ऋषयः। एतत् पवित्रं ज्ञानं सर्वप्रथमं कश्यपेन प्राप्तम्।
√ वेदात् एव सृष्टेः आरम्भः उक्तः।
√ अतिमानवीयशक्तीनां प्राप्त्यर्थं कतिपयसाधनानाम् उल्लेखः अत्र प्राप्यते।
√ प्रेतात्मद्वारा साधकस्य मार्गदर्शनं, मृतानां पुनःप्रकटनम् इत्यादयः अन्यत्र अनुपलभ्यमानाः मान्यताः अत्र उल्लिखिताः।

२) छान्दोग्य-आरण्यकम् - एतत् ताण्ड्यशाखासम्बद्धम् आरण्यकम्। छान्दोग्योपनिषदः एव कश्चन आरम्भिकभागः छान्दोग्यारण्यकम् इत्युच्यते। तत्र साम तथा उद्गीथः एतयोः धार्मिकव्याख्यानं प्राप्यते। अथर्ववेदस्य आरण्यकम् - पूर्वगोपथब्राह्मणस्य प्रथमतः पञ्चमपर्यन्तं प्रपाठकाः तथा उत्तरगोपथस्य प्रथमतः षष्ठपर्यन्तं प्रपाठकानां परिशीलने आरण्यकसदृशविषयाः प्राप्यन्ते। अतः डॉ कपिलदेव द्विदिमहाभागाः गोपथारण्यकं चर्चयन्ति। तथापि अथर्ववेदस्य पूजक आरण्यकम् अनुपलब्धमेव।
-श्री श्री ठोडकर-अभिजित्